

*ДІАЛЕКТИКА ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ ТА ОСОБИ
У ГРОМАДЯНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ*

Мозоль Н.І., к.ю.н., доцент, завідувач кафедри загальноправових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Сучасна політична ситуація в Україні пов'язана, насамперед, з доцільністю народних сподівань на кардинальні перетворення у житті українського суспільства за допомогою політичних рішень, правової самоорганізації.

Ця самоорганізація відбувається у вигляді процесу формування громадянського суспільства, у якому держава повинна бути гарантом рівних можливостей для всіх, а право повинно визначати і громадянський статус людини, і державний устрій.

У науковій літературі існує широкий діапазон думок з приводу сутності громадянського суспільства. Одні дослідники розглядають його як сукупність неполітичних відносин [1, с. 226]. Другі визначають назване суспільство як відносини, неопосередковані державою. Треті – державу як визначальний інститут громадянського суспільства. У філософській політологічній та правовій літературі пропонується чимало визначень «громадянське суспільство», які наголошують на тих чи інших його аспектах. На перший план можуть виступати такі його окремі сутнісні риси, як «сукупність індивідів», «права і свободи людини», «не одержавлені суспільні відносини». Зокрема, в енциклопедичному словнику по соціології громадянське суспільство визначається як асоціація вільних громадян, що взаємодіють між собою виключно на ґрунті власних інтересів, правових норм та спільно погоджених чи вироблених регуляторів (компроміс тощо).

Сучасні дослідники сходяться на думці про те, що громадянське суспільство – це як економічні, духовно-моральні, сімейні, культурні, національні, так і соціально-економічні відносини. Виходячи з цього, вони визначають громадянське суспільство як сферу спонтанного самовиявлення вільних громадян і добровільно сформованих ними організацій та об'єднань у всіх сферах життя суспільства і відносин між ними, які захищені необхідними законами від прямого втручання і свавілля органів державної влади.

Особа, суспільство, держава – це елементи, від характеру взаємодії між якими залежить можливість самого існування громадянського суспільства [2, с. 12].

Незаперечним є факт, що в центрі відносин громадянського суспільства знаходиться особа, яка є його первинною і головною клітинкою і основною діючою особою. Це говорить про те, що громадянське суспільство не за назвою, а за суттю повинно бути людським суспільством.

У вільному, відкритому суспільстві людина вільна і розкріпачена, вільна у свідомому виборі своїх дій і вчинків, але щоб досягти такого стану треба мати певні якості і можливості. Насамперед, людина повинна мати певну автономію, яка має на увазі не абсолютну ізоляцію, тоді ніяке суспільство не буде можливим, а таку, що всі її суспільні зв'язки мають такий характер, завдяки якому вони не суперечать, а навпаки, забезпечують його свободу, його дії, які є формою практичної реалізації цієї свободи. Зрозуміло, що така свобода повинна бути забезпечена певними економічними і політичними умовами, які б утримувались як громадянським суспільством так і державою [3, с. 75-76].

Особистість, що здійснює своє право на самореалізацію, виступає головною умовою існування як громадянського суспільства, так і правової держави. Як суб'єкт правового суспільства «вона одягнена в мундир громадянина». У свою чергу громадянин, «на відміну від простого підданого, має можливість і здібність вільного виразу своєї волі. Він наділений громадянською відповідальністю, і його правосвідомість принципово відрізняється від простої законослухняної свідомості члена не правового суспільства».

Таким чином, від особи в громадянському суспільстві потребується певні якості, головними з яких є автономність, індивідуальність, моральність.

Як держава немислима без відповідного їй суспільства, так і суспільство не мислиме без відповідної йому держави. Громадянське суспільство – це соціальний фундамент

держави і водночас соціальне середовище, в якому вона функціонує. Зв'язки між ними зворотні, але визначальним є зворотний зв'язок від суспільства. Саме воно формує державу, її інститути спрямовує і контролює її діяльність.

Взаємозв'язок громадянського суспільства і держави може бути різноплановий, плановий, різноаспектний з погляду його форми, співвідношення держави і суспільних інститутів. З одного боку, держава - це форма, яка організує суспільство, є його зовнішньою політико-правовою оболонкою. Суспільство, в свою чергу, є соціальним середовищем у якому функціонує держава, тобто оболонкою, але вже соціальною стосовно держави виступає вже саме суспільство.

Якщо класова теорія прирікає суспільство і державу на одвічне взаємопротистояння, то природно-історичний процес передбачає їх гармонійне співіснування і розвиток як органічних частин одного цілого. Не випадково давні мислителі, які започаткували теорію громадянського суспільства, фактично ототожнювали державу з громадянським суспільством або принаймні не проводили між ними межі. У державі вони вбачали виконавця не насильницьких, а, насамперед, загально соціальних функцій. Зокрема, Дж. Лок використовував поняття громадянського суспільства і держави як взаємозмінювальні.

Держава протистоїть суспільству тоді, коли вона, як це було в недавні часи нашої історії, стає над людиною і суспільством, узурпує й монополізує невластиві їй функції; коли її апарат задля власних інтересів експлуатує народ, чинить свавілля й безправ'я [4, с. 83-84].

Отже: громадянському суспільству відповідає не просто держава, а держава демократична, соціальна, правова; громадянське суспільство і держава являють собою дві невід'ємні складові сучасного соціуму, які не можуть в реальності існувати одна без одної.

Таким чином, громадянське суспільство дає можливість задовольнити потреби кожної людини, щодо свободи, незалежності, утвердити природній суверенітет. Люди мають змогу самостійно організовуватись в асоціації – чи то громадські, чи то виробничі, тим самим формуючи і розвиваючи відповідні суспільні відносини. Життєдіяльність у громадянському суспільстві потребує від особи наявності певних якостей, головними з яких є: автономність, індивідуалізм, моральність. Громадянському суспільству повинна відповідати і держава нового типу – правова, формування якої повинно йти одночасно з установленням громадянського суспільства. Головною умовою існування громадянського суспільства є наявність і гарантованість додержання основних прав і свобод людини.

Список використаних джерел:

1. Левенець Ю.А. Держава у просторі громадянського суспільства / Ю.А. Левенець - К., 2006. – 226 с.
2. Ладиченко В. Методичні аспекти взаємодії держави і громадянського суспільства / В. Ладиченко // Право України. - 2004. - № 10. – С. 9-12.
3. Цимбалюк М.М. Громадянське суспільство як чинник формування особистості / М. Цимбалюк // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України., - К., 2004. - № 2. – С. 75-84.
4. Цимбалюк М.М. Особистість як головна умова існування громадянського суспільства / М. Цимбалюк // Підприємництво, господарство і право. - 2004. - № 2. – С. 82-85.

ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ ФУНКЦІЙ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНСЬКОЇ РАДЯНСЬКОЇ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ РЕСПУБЛІКИ

Пустовіт Ж.М., к.ю.н., доцент, професор кафедри загальноправових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Актуальність даного дослідження обумовлена, по-перше, тим, що процес становлення і розвитку функцій Верховної Ради Української РСР пройшов складний шлях - від функціонування віча в ранньофеодальний період до створення Верховної Ради Української РСР та конституційного визначення її єдиним законодавчим органом радянської України; по-друге, вивчення генезису становлення і розвитку функцій Верховної Ради Української РСР є вельми важливим для становлення та розвитку функцій сучасної Верховної Ради України, яка в своїй діяльності керується досягненнями вітчизняної і світової наукової думки та практики функціонування парламентських установ.

Дана проблематика вивчалася в наукових працях С.Головатого, В.Копейчикова, О.Копиленка, Л.Кривенко, О.Мироненка, В.Погорілка, В.Шаповала, Ю.Шемшученка, Л.Юзькова та інших відомих вчених.

Аналізу функцій Верховної Ради Української РСР об'єктивно має передувати аналіз